

ПРЕДЛАГАЧ: Павле Трајанов

ПРЕДЛОГ-ЗАКОН
за преиспитување на факти и докази користени во судска постапка

Скопје, ноември 2020 година

РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА
REPUBLIKA E MAQEDONISE SË VERIUT
СОБРАНИЕ НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА-СКОПЈЕ
KUVENDI I REPUBLIKËS SË MAQEDONISË SË VERIUT-SHKUP

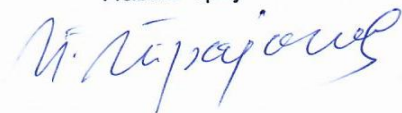
Примено: E rregulluar:	12. 11. 2020		
Org. единица Njësia Org.	Spoj Numër	Прилог Shifra	Вредност Vlerë
08	4003/1		

ДО
ПРЕТСЕДАТЕЛОТ НА СОБРАНИЕТО
НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Врз основа на член 71 став 1 од Уставот на Република СевернаМакедонија и членовите 132 и 137 од Деловникот на Собранието на Република Македонија, поднесувам Предлог-закон за преиспитување на факти и докази користени во судска постапка.

ПРАТЕНИК:

Павле Трајанов

ВОВЕД

I. ОЦЕНА НА СОСТОЈБИТЕ ВО ОБЛАСТА ШТО ТРЕБА ДА СЕ УРЕДИ СО ЗАКОНОТ И ПРИЧИНИ ЗА НЕГОВО ДОНЕСУВАЊЕ

Состојбата во Република Северна Македонија во периодот од 2007 до 2017 година ја одбележаа масовните поплаки и претставки на граѓаните за груби повреди или одземања на уставните и законски загарантираните слободи и права. Од година во година се зголемуваше бројот на вакви случаи, создавајќи состојба на лична, имотна и правна несигурност на граѓаните. Се создаде општествена свест дека во Република Северна Македонија не владее правото, туку интересите на водството на владеешката партија. Се срушија столбовите на уставниот поредок - граѓанинот, неговите слободи и права и принципот на поделба на власта, како темелна вредност на уставниот поредок и парламентарната демократија. Извршната, законодавната и судската власт сепоистовети со едно- лидерот и водството на владејачката партија.

Перцепцијата дека правдата во Република Северна Македонија не е достапна, остварлива и видлива секојдневно добиваше потврда во се помасовните кршења на човековите слободи и права во сите области, особено во судството, како и во постапувањето на Јавното обвинителство и МВР. Вербата во системот и владеешкото на правото исчезна. Масовните и насилни облици на повреда на правата и слободите беа констатирани во сите годишни Резолуции на Европскиот парламент за Република Северна Македонија; Извештаите на Европската комисија за напредокот на Македонија; Извештаите на експертскиот тим на ЕК предводен од Рајнхард Прибе од 2015 и 2017 година; Годишните извештаи на Стејт Департментот; ОБСЕ и ОДИХР, ГРЕКО, Хелсиншкиот комитет за човекови права и други меѓународни владини и невладини организации. Посебно беа нагласени оценките за споеност на партијата со државата, постоење на политички монтирани или мотивирани процеси, како и политички притвореници и затвореници.

Потребата од носење на еден ваков закон е наметната од масовноста на ваквата појава на грубо кршење на основните и природни човекови права кои се иманентни на човекот воденешно време и кои се гарантирани не само со нашиот правен поредок (уставот и законите), туку и со низа меѓународни акти вградени во сите демократски општества за какво претендира да е нашето. Такви се Универзалната декларација за човекови права, Европската конвенција за заштита на човековите права и основни слободи и низа останати меѓународно-правни инструменти.

Бидејќи во Македонија се спроведоа и правосилно завршија многу судски процеси во кои не се почитуваа општоприфатените стандарди на судење, односно определени суштински компоненти на правичното судење, со точно утврдување на фактичката состојба со докази обезбедени врз основа на закон, со постоење на правото на „еднаквост на оружјата“ и слично, тие постапки и процеси не може да се сметаат за целосно легални и легитимни, како и последиците кои настанале како резултат на истите.

Со повторувањето на тие постапки повторно ќе се воспостави предходната положба на осуденото лице како рамноправен граѓанин, ќе се возобноват одземените права, а со

тоа ќе се врати и честа и угледот на граѓанинот. Притоа, не станува збор за рехабилитација, туку укинување на правните последици на пресудата и нејзино повторување од почеток со возобновени права согласно позитивните прописи на Република СевернаМакедонија.

Ваквата потреба од донесување на Законот ќе овозможи обесправените граѓани врз основа на овој закон да ја повторат постапката со единствена цел да имаат право во однос на обвинението, пред непристрасен суд, во законита постапка да ја спротивстават својата одбрана со изнесување факти и докази кои одат во нивна корист, а судот врз основа на утврдени докази обезбедени во законска процедура, да донесе пресуда заснована на закон.

Носењето на ваков закон има и широко општествено значење, бидејќи ќе се стави до знаење на сите кои ја имаат власта или аспирираат за истата дека злоупотребата на човековите права со цел да се востанови една идеологија на власта не може да биде темел на државата.

Кривичното право по својата природа најмногу задира во човековите права и слободи и претставува моќен механизам, но токму затоа мора и да се води сметка како се користи и во која мера служи како средство за пишување, но и своевидна ревизија на историјата.

Кај нас се чини сè уште не е избришана матрицата „кој не е со нас, тој е против нас“. Кај нас сè уште суштествува девизата дека „сите се шпиуни освен власта која единствено диши за државата и народот“. Токму ова е причината на потребниот обем за повторување на одредени постапки како неспорни жртви на политичката репресија и потребата од нивно расветлување од кривично-правен аспект.

Само со унапредување на ваквите процеси, каков што е и овој Предлог-закон за лицата осудени од политички и коруптивни мотиви ќе се надмине политичкото манихејство и потенцијално ќе се сопрат поделбитево општеството кои го разоруваат македонското национално битие.

Со носењето на еден ваков закон не се создава состојба на поклопување со Законот за кривичната постапка, бидејќи овој закон регулира право на повторување на постапката на правосилно завршени постапки, но само врз основа на дополнително откриени докази кои се основа да се утврди поинаква фактичка состојба од таа која се утврдила во пресудата.

Овој Предлог-закон определува основи за повторување на постапката во која се прекршени човековите права, се донесени одлуки со неправилна примена на правото и селективна и пристрасна оценка на доказите и фактите во постапките што правосилно се завршени, а со тоа се осудени лица кои преставуваат жртви на досегашната политичка репресија.

Почитувањето на основните човекови права и слободи е нераскинливо поврзано со процесот на европската интеграција на земјата, за што говорат и низа заклучоци на Советот на ЕУ изминативе години, кои укажуваат на обврската за целосно почитување на загарантираните права и слободи утврдени со устав, закон и ратификуваните меѓународни документи. Сето ова претставува камен темелник за понатамошно градење на демократско општество што претставува неодолен услов за развојот на поблиски и поинтегрирани односи помеѓу Република СевернаМакедонија и евро-атлантската заедница.

Во оваа насока, Владата на Република СевернаМакедонија почнувајќи од 2005-2006 година подготвува детален план- Национална програма за усвојување на правото на ЕУ, со кој се утврдуваат сите клучни политики, одлуки и законски прописи, и нивната динамика на носење и усогласување, а кои се во правец на приближување на Република СевернаМакедонија кон Европската Унија. Притоа, Владата ги зема предвид Процесот за стабилизација и асоцијација, како и обврските од пристапниот дијалог на високо ниво и итните реформски приоритети.

II. ЦЕЛИ, НАЧЕЛА И ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ

Основна цел за донесување на законот е доследно почитување на темелните уставните начела: основните граѓански права на живот и слобода, правото на презумпција на невиност, како и утврдените загарантирани права со процесните закони и постапки, во однос на реалното почитување на така утврдените права од страна на судовите кои треба да бидат гарант на почитувањето на законите, правата и заштитата на имотот и физичкиот и моралниот интегритет на граѓаните на Република СевернаМакедонија.

Масовноста на појавата на кршење на основните човекови права, водењето на монтирани политички процеси, како и изрекувањето на драконски казни затвор, конфискацијата на имот, но и губењето на животот во одредени случаи се основните цели врз кои се заснова овој закон.

Постапката која е предвидена во овој предлог закон е гаранција за универзалната важност на основните човекови права на граѓаните, од една страна, и пораката дека неможе да опстои инструментализација на судството во насока на остварување на политички и коруптивни цели на една политичка група, од друга страна.

III. ОЦЕНА НА ФИНАНСИСКИТЕ ПОСЛЕДИЦИ ОД ПРЕДЛОГОТ НА ЗАКОНОТ ВРЗ БУЏЕТОТ И ДРУГИТЕ ЈАВНИ ФИНАНСИСКИ СРЕДСТВА

Предлогот на законот нема да предизвика фискални импликации врз Буџетот на Република СевернаМакедонија, како ни врз другите јавни финансиски средства од причини што се спроведува пред постојните судови.

IV. ПРОЦЕНА НА ФИНАНСИСКИТЕ СРЕДСТВА ПОТРЕБНИ ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ И НАЧИНОТ НА НИВНОТО ОБЕЗБЕДУВАЊЕ, ПОДАТОЦИ ЗА ТОА ДАЛИ СПРОВЕДУВАЊЕТО НА ЗАКОНОТ ПОВЛЕКУВА МАТЕРИЈАЛНИ ОБВРСКИ ЗА ОДДЕЛНИ СУБЈЕКТИ

За спроведувањето на Законот не е потребно обезбедување на посебни финансиски средства и не повлекуваат материјални обврски за одделни субјекти.

ПРЕДЛОГ-ЗАКОН
ЗА ПРЕИСПИТУВАЊЕ НА ФАКТИ И ДОКАЗИ КОРИСТЕНИ ВО СУДСКА ПОСТАПКА

I. ПРЕДМЕТ НА ЗАКОНОТ

Член 1

(1) Со овој Закон се уредува постапката и последиците од повторно воспоставување на основните човекови правана лица коишто од политички причини се лишени од живот, лишени од слобода, од правото на одбрана и други права наведени во член 2 од овој Закон, а до моментот на неговото влегување во сила се осудени со правосилна судска одлука на надлежен суд на Република СевернаМакедонија.

(2) Правото од став (1) од овој член го имаат лица кои се осудени со пресуда која е донесена спротивно на начелата на правната држава утврдени во Уставот на Република СевернаМакедонија и општоприфатените стандарди за човекови права и слободи во европските конвенции, повелби и ратификувани меѓународни договори од страна на Република СевернаМакедонија.

(3) Одговорноста за штета на Република СевернаМакедонија во поглед на постапувањето на судските и другите органи во преходните постапки ќе се бара во постапките уредени со постоечките закони според кои е водена преходната постапка.

Член 2

(1) Сите кривични и други судски постапки чии одлуки се донесени спротивно на принципот на владеење на правото и почитување на општоприфатените норми на меѓународното право, со неправилна примена на правото и со селективна, пристрасна и неточна оценка на фактите и доказите со повреда на правата на осудените, ќе се повторат ако постои:

- повреда на правото на еднаквост на слободите и правата со кршење на правото на слобода и правото на живот;
- повреда на правото на неприкосновеност на физичкиот и моралниот интегритет;
- повреда на начелото на презумција на невиност во постапката;
- повреда на принципот - гаранција за сигурноста и тајноста на личните податоци;
- злоупотреба на заштитен сведок со користење на лажен сведок, полициски или агент-провокактор;
- злоупотреба на посебните истражни мерки со неовластено пресретнување на комуникации;
- злоупотреба на институтот спогодба со овластениот тужител со присилба на осудените за потпишување спогодба за казна, и употреба на спогодбата како доказ на штета на другите лица кои учествувале во истата постапка;
- неправилна примена на правото;
- злоупотреба на системот за распределба на судските предмети (АКМИС);
- повреда на правото на одбрана и
- во сите други случаи на фабрикување или монтирање на факти и докази.

(2) Повторувањето значи укинување на правосилните пресуди и дејствија на други државни органи преземени врз основа на тие пресуди и враќање на првобитната состојба на правата и имотот на осудените лица согласно со член 1 ставови(1) и (2) од овој закон од причини како во членот 2 став (1) кога тие лица се лишени од слобода, живот и други права.

II. ПОДНОСИТЕЛ И БАРАЊЕ

Член 3

(1) Постапка за повторување според овој закон се покренува со барање.

(2) Барање за повторување на постапка според овој закон може да поднесат:

- лицата од член 1 ставови(1) и (2) од овој закон;
- за лицата кои починале во текот на постапката или при издржувањето на казната се до стапувањето во сила на овој закон, барање ќе поднесат брачниот партнер или наследниците од прв наследен ред;
- за правно лице, овластеното лице во правното лице или од него ополномоштено лице.

III. СОДРЖИНА И РОК НА БАРАЊЕТО

Член 4

Барањето за повторување на постапката ги содржи следниве податоци:

- податоци за лицето кое бара повторување на постапката;
- одлуката чие преиспитување се бара;
- податоци за судот пред кој се поднесува барањето;
- докази и опис за оправданоста на барањето;
- своерачен потпис или важечко овластување за подносителот на барањето.

Член 5

Правото на поднесување барање за повторување на постапка поради повреда на правата од член 1 ставови (1) и (2) од овој закон престанува со изминување на 1(една) година од денот на влегувањето во сила на овој закон.

IV. ПОСТАПУВАЊЕ ПО БАРАЊЕТО

Член 6

(1) За барањето за повторување на постапката со која се повредени правата како во член 1 ставови(1) и (2) од овој закон одлучува првостепен надлежен суд кој учествувал во донесувањето на претходната пресуда.

(2) Судија кој учествувал во претходната постапката не може да учествува во постапката која се повторува.

Член 7

Во постапката за повторување од овој закон судот прибира факти и докази од надлежни државни органи и организации кои се должни на барање на судот да му ги достават во рок од 60 дена од денот на приемот на барањето и може самостојно да ги истражува фактите и доказите кои странката не ги приложила.

V. ТРОШОЦИ И БЕСПЛАТНА ПРАВНА ПОМОШ

Член 8

(1) Подносителот на барањето за повторување на постапката до надлежниот суд е ослободен од плаќање на трошоци по постапката.

(2) На подносителите на барањето за повторување на постапката може да им се одобри користење на бесплатна правна помош согласно со закон.

VI. ПРЕОДНА ОДРЕДБА

Член 9

(1) Постапките за повторување кои се започнати според Законот за кривична постапка на Република Северна Македонија, а не се довршени до денот на стапување во сила на овој закон, ќе се довршат согласно одредбите на Законот за кривична постапка на Република Северна Македонија.

(2) Барање за повторување на постапката во согласност со овој закон може да се поднесе и во случај кога постои правосилна одлука со која е одбиено барањето за повторување на постапката согласно Законот за кривична постапка на Република Северна Македонија, а одлуката станала правосилна до моментот на стапување во сила на овој Закон.

VII. ЗАВРШНА ОДРЕДБА

Член 10

Овој Закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Северна Македонија“.

ОБРАЗЛОЖЕНИЕ НА ПРЕДЛОГОТ НА ЗАКОНОТ

I. ОБЈАСНУВАЊЕ НА СОДРЖИНАТА НА ОДРЕДБИТЕ НА ПРЕДЛОГОТ НА ЗАКОНОТ

Предлогот на законот содржи 10 члена.

Со член 1 е пропишано дека предмет на овој Закон е повторно воспоставување на правата кои се грубо прекршени во судските постапки, нивно повторно воспоставување и враќање на честа и угледот на невино осудените лица.

Тука, акцентот посебно се става на кривичните постапки во кои од политички причини судовите водеа постапки спротивно на сите законски одредби, без докази, а со цел за политичка и коруптивна репресија покренаа и водеа судски постапки во кои со правосилни пресуди осудија лица на тешки затворски казни и конфискуваа имот врз основа на тие пресуди.

Одредбата упатува на тоа дека сите правни и физички лица кои се правосилно осудени до моментот на донесување на законот, под услови предвидени во другите одредби од овој закон, преставуваат субјекти кои имаат право да побараат повторување на постапката.

Со член 2 од овој предлог на закон се определува опфатот на видот на правата кои биле прекршени во која и да било фаза од водењето на постапките.

Осудените кои биле лишени од користење на правата кои им следуваат во постапките и кои им се загарантирани со закон, врз основа на овој закон ќе добијат право да ја повторат постапката на начин што надлежниот суд врз основа на овој закон ќе ги укине пресудите, ќе се укинат и последиците од тие пресуди и ќе им се врати конфискуваниот имот. И во една повторена законита постапка пред непристрасен суд ќе им се овозможи правично судење согласно одредбите на нашето позитивно законодавство.

Со член 3 се уредува кој може да биде подносител на барањето. Во таа смисла, пропишано е дека истото се поднесува лично или преку полномошник за правните лица согласно Законот за трговските друштва. Таа улога ја има овластеното лице или лицето ополномоштено од овластеното лице. Доколку одредени лица во текот на постапката или за време на издржувањето на казната затвор или после тоа, се до стапување во сила на овој Закон, го загубиле животот, право да поднесат барање имаат брачниот другар или лицата кои припаѓаат на првиот наследен ред.

Со член 4 се определува содржината на барањето. Така, барањето мора да содржи податоци за подносителот, како и опис, докази и факти кои врз основа на овој закон му го даваат правото да поднесе барање за повторување на постапката. Барањето треба да е потпишано од овластениот барател согласно овој предлог на закон.

Со членот 5 од овој Предлог на закон е предвидено дека краен рок за користење на правото за повторување на постапката е периодот од една година, сметано од денот на стапување во сила на овој Предлог на закон.

Со членот 6 за надлежен суд е определен првостепениот суд како месно и стварно надлежен суд согласно Законот за судови, којшто учествувал во донесувањето на првостепената пресуда која е предмет на повторување согласно овој закон.

Членот 7 од Предлогот на законот ја регулира можноста судот по сопствена иницијатива да прибира докази и други факти, истите да ги бара од државни органи каде што тие се наоѓаат, како и самиот да истражува факти кои не ги посочил подносителот. Ова е во насока на полесно утврдување на предметот на барањето и постигнување на целта на овој закон за сите оние кои ќе го користат ова право, а кои имаат различни можности на докажување на барањето, имајќи предвид дека одредени процеси се поведени и завршени пред повеќе години, што преставува тешкотија во делот на обезбедување на доказите и фактите.

Со членот 8 се определува дека подносителите на барањето нема да имаат обврска за плаќање на трошоците на постапката за повторување, а согласно закон судот на барање на подносителите, може да им одобри и користење на бесплатна правна помош.

Со членот 9 се пропишува една преодна одредба со која се овозможува правата од овој закон да ги користат и лицата кои го искористиле правото на повторување по Законот за кривична постапка на Република Северна Македонија, а кои биле одбиени со правосилна пресуда. Ова особено е дозволено од причини што повторувањето согласно овој закон е по основ на неправилна примена на правото и селективна, пристрасна и неточна оценка на фактите и доказите од политички причини која е спротивна на Законот за кривичната постапка.

За тие постапки кои се во тек, а се водат по Законот за кривична постапка сметано од денот на стапувањето во сила на овој закон, со овој предлог на закон е предвидено истите да продолжат по Законот за кривична постапка по кој и започнале.

Со член 10 се регулира *vacatio legis*, којшто период е утврден на осум дена сметано од денот на објавувањето на законот во Службен весник на Р.Македонија.

II. МЕЃУСЕБНА ПОВРЗАНОСТ НА РЕШЕНИЈАТА СОДРЖАНИ ВО ПРЕДЛОЖЕНИТЕ ОДРЕДБИ

Решенијата содржани во одредбите на овој Предлог на закон во целост кореспондираат со уставните темелни вредности на уставниот поредок на Република Северна Македонија, како и процесните закони кои ја регулираат оваа област.

III. ПОСЛЕДИЦИ ШТО ЌЕ ПРОИЗЛЕЗАТ ОД ПРЕДЛОЖЕНИТЕ РЕШЕНИЈА

Во одредбите на законот е предвиден период од една година како краен рок за користење на правото за повторување на постапката согласно овој закон, сметано од денот на неговото стапување во сила.

Во овој период, по однос на поднесените барања, ќе постапува месно и стварно надлежен суд кој ќе обезбеди спроведување на правото на повторена правична судска постапка на лицата кои им биле повредени слободите и правата во претходната кривична постапка.